

POSTANOWIENIE

21 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 21 listopada 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa V. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
przeciwko D. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowej w L.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki
komandytowej w L.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 13 kwietnia 2023 r., I AGa 370/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej
kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, z ustawowymi odsetkami
za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia
stronie pozwanej niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem
kosztów postępowania kasacyjnego.**

(E.C.)

UZASADNIENIE

Strona powodowa V. sp. z o.o. w W. (spółka występowała dotychczas pod następującymi firmami: H. sp. z o.o. w W. - od 25 czerwca 2001 r. do 1 września 2006 r.; R. sp. z o.o. w W. - od 1 września 2006 r. do 27 kwietnia 2007 r.; R.1 sp. z o.o. w W. - od 27 kwietnia 2007 r. do 24 listopada 2008 r.; R.2 sp. z o.o. w W. od 24 listopada 2008 r. do 29 lipca 2016 r.; I. sp. z o.o. w W. - od 29 lipca 2016 r. do 29 sierpnia 2016 r.; R.3 sp. z o.o. w W. - od 29 sierpnia 2016 r. do 2 września 2016 r.; I.1 sp. z o.o. w W. - od 2 września 2016 r. do 8 października 2018 r.), wytoczyła 8 kwietnia 2021 r. przeciwko D. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowej w L. powództwo o pozbawienie w całości wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 22 grudnia 2016 r, sygn. akt X GC 897/15 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 15 lutego 2021 r., sygn. akt I AGa 337/20 w związku z częściowym wyegzekwowaniem roszczenia oraz z potrąceniem wzajemnych wierzytelności pomiędzy powódką a pozwaną. Wartość przedmiotu sporu powódka określiła na kwotę 100 829 zł.

Pismem procesowym z 8 czerwca 2021 r. strona powodowa zmodyfikowała swoje stanowisko w sprawie w ten sposób, że wniosła o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanej kwoty 183 408,64 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi dla kwoty 183 266,09 zł od 14 kwietnia 2021 r. do dnia zapłaty, a dla kwoty 142,55 zł od 17 kwietnia 2021 r. do dnia zapłaty (k. 123-139). W uzasadnieniu strona powodowa stwierdziła, że z uwagi na brak możliwości wykonania postanowienia z 21 kwietnia 2021 r. o udzieleniu zabezpieczenia jej roszczenia w sprawie o sygn. akt X GC 262/21 doszło do wyegzekwowania (12 i 15 kwietnia 2021 r.) na rzecz pozwanej roszczenia dochodzonego w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym pod sygn. akt GKm [...], przy czym w chwili wytaczania jej powództwa o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego było ono usprawiedliwione, co uzasadnia dochodzenie przez powodową spółkę roszczenia w drodze powództwa o zapłatę w ramach zbiegu roszczeń z tytułu naprawienia szkody (art. 415 k.c.) i bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 k.c.).

Pismem procesowym z 25 sierpnia 2021 r. strona powodowa ponownie zmodyfikowała swoje stanowisko w sprawie w ten sposób, że wniosła o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanej kwoty 196 992,84 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi dla kwoty 183 266,09 zł od 14 kwietnia 2021 r. do dnia

zapłaty, dla kwoty 142,55 zł od 17 kwietnia 2021 r. do dnia zapłaty, a dla kwoty 13 584,20 zł od 4 sierpnia 2021 r. do dnia zapłaty (k. 210-213). W uzasadnieniu powódka podniosła, że zmiana przedmiotowa powództwa była konieczna ze względu na zmianę wysokości kwot ściąganych z jej rachunku bankowego. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Wrocławia-Śródmieścia 4 sierpnia 2021 r. na podstawie tytułu wykonawczego w sprawie I AGa 337/20 wyegzekwował bowiem także kwotę 13 584,20 zł w toku sprawy prowadzonej pod sygn. akt GKm [...]1.

Wyrokiem z 4 sierpnia 2022 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu, sygn. akt X GC 262/21, zasądził od pozwanej D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w L. na rzecz powódki kwotę 196 992,84 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kwot: 183 266,09 zł od 28 kwietnia 2021 r.; 142,55 zł od 1 maja 2021 r.; 13 584,20 zł od 20 sierpnia 2021 r. do dnia zapłaty; w pozostałym zaś zakresie oddalił powództwo o zapłatę i umorzył postępowanie w przedmiocie żądania pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego.

Wyrokiem z 13 kwietnia 2023 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, uwzględniając częściowo apelację pozwanej, zmienił powyższy wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 183 266,09 zł od 28 kwietnia 2021 r. do 28 września 2021 r., od kwoty 142,55 zł od 1 maja 2021 r. do 28 września 2021 r., od kwoty 13 584,20 zł od 20 sierpnia 2021 r. do 28 września 2021 r., w pozostałym zaś zakresie apelację oddalił.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu odwoławczego strona pozwana zarzuciła naruszenie prawa procesowego, tj. 1) art. 379 pkt 4 k.p.c. poprzez rozpoznanie sprawy jednoosobowo na podstawie regulacji art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem i przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.), co stanowi ograniczenie prawa strony do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności

postępowania; 2) art. 458⁸ § 1 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię, i przyjęcie, że ograniczenia związane z możliwością zmiany (rozszerzenia) powództwa w sprawie gospodarczej nie mają zastosowania w sprawie, a dokonane przez powoda w toku procesu zmiany przedmiotowe, jak i kwotowe, mieszczą się w dyspozycji ww. przepisu, tj. w pojęciu „zmiany okoliczności” i stanowią równowartość pierwotnego przedmiotu sporu, choć w sposób oczywisty przynajmniej w zakresie kryterium „równowartości” tak nie jest, co w konsekwencji, przy prawidłowym zastosowaniu ww. przepisów, powinno doprowadzić Sąd Apelacyjny do uznania, że czynności powoda polegające na dwukrotnym zmianie żądania pozwu są nieskuteczna, zaś powództwo w tym zakresie powinno być oddalone oraz poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że zmiana okoliczności, które stanowią podstawę do zmiany przedmiotowej powództwa, nie musi mieć miejsca w toku postępowania (po doręczeniu pozwu pozwanemu), podczas gdy analiza akt sprawy prowadzi do wniosku, że okoliczności (mające miejsce w dniach 8 kwietnia 2021 r. i 22 kwietnia 2021 r.), na które powołuje się powód miały miejsce jeszcze przed powstaniem toku sprawy, tj. przed doręceniem pozwu pozwanemu, co miało miejsce 6 maja 2021 r., co w konsekwencji doprowadziło Sąd Apelacyjny do błędnej konkluzji, że to, kiedy w kontekście wystąpienia przesłanki „toku postępowania” ma miejsce zmiana okoliczności zezwalająca na zmianę powództwa, nie ma znaczenia.

Skarżąca wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania uzasadniła występowaniem w sprawie istotnych zagadnień prawnych, dających się sformułować jako następujące abstrakcyjne pytania:

- 1) Czy zmiana powództwa, polegająca na zmianie pierwotnego żądania pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego w całości lub części na powództwo o zapłatę, w przypadku wyegzekwowania określonych kwot w toku postępowania, jest zmianą powództwa dopuszczalną w trybie art. 458⁸ § 1 k.p.c. i należy te okoliczności traktować jako „zmianę okoliczności” w rozumieniu tego przepisu?
- 2) Czy w przypadku udzielenia pozytywnej odpowiedzi na pytanie powyżej, dopuszczalna jest zmiana wartości dochodzonej kwoty, w kontekście pierwotnie wskazanej w pozwie wartości przedmiotu sporu i kryterium „równowartości”

zawartym w treści art. 458⁸ § 1 k.p.c., w szczególności zaś, czy dopuszczalne jest kwotowa zmiana wartości przedmiotu sporu poprzez zwiększenie wartości dochodzonej kwoty, w tym takie, które objęte były innym tytułem wykonawczym, niż pierwotnie wskazany pozwie?

3) Czy ewentualna zmiana okoliczności pozwalająca na zmianę żądania pozwu w trybie art. 458⁸ § 1 k.p.c. musi dotyczyć okoliczności, które miały miejsce w toku procesu, tj. po doręczeniu pozwu stronie pozwanej?

4) Czy treść art. 383 k.p.c. oraz art. 458⁸ § 1 k.p.c. jest tożsama, zaś użyte w tych przepisach odmienne słowa „wartość” i „równowartość” oznaczają to samo, oraz czy bez znaczenia dla rozumienia tych przepisów jest etap procesu cywilnego, którego dotyczą?

W odpowiedzi na skargę powódka wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania bądź o jej oddalenie, a ponadto o zasądzenie od pozwanej kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z uwagi na datę wydania zaskarżonego wyroku (13 kwietnia 2023 r.) nie doszło do wydania zaskarżonego wyroku w warunkach nieważności postępowania.

Kolegialność składu orzekającego, będąca ugruntowaną zasadą w postępowaniach odwoławczych, zapewnia wyższy standard kontroli odwoławczej, pozwala bowiem na kształtowanie się decyzji w drodze dyskursu i ścierania stanowisk, umacnia bezstronność, niezależność i niezawisłość orzekania oraz zwiększa legitymację rozstrzygnięcia sądu w odbiorze społecznym, a tym samym jest pożądana z punktu widzenia właściwej ochrony praw stron i uczestników

postępowania (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 1 lipca 2021 r., III CZP 36/20, OSNC 2021, nr 11, poz. 74 i powołane tam judykaty). W związku z pandemią COVID - 19 ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”), w wersji obowiązującej od dnia 3 lipca 2021 r. (por. art. 4 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1090), postanowiono, że w czasie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania tego z nich, który obowiązywał jako ostatni, w sprawach rozpoznawanych według przepisów k.p.c. w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem spraw rozpoznawanych w składzie jednego sędziego i dwóch ławników; prezes sądu mógł zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeśli uznał to za wskazane ze względu na szczególną zawartość sprawy lub precedensowy jej charakter (zob. art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4, uchylony art. 28 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1860). Na gruncie tych przepisów w judykaturze Sądu Najwyższego wypowiedziano pogląd, że odstępstwo od zasady kolegialności składu sądu odwoławczego nie jest równoznaczne z oczywistym naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (zob. uzasadnienie postanowienia z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22). Ostatecznie w związku z licznymi rozbieżnościami w orzecznictwie, Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r. - zasada prawna - III PZP 6/22, wyjaśnił, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), przy czym zastrzegł, że przyjęta w tej uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia.

Ubocznie trzeba wskazać, że z dniem 28 września 2023 r. nastąpiła zmiana stanu prawnego i powołaną ustawą z 7 lipca 2023 r., o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r., poz. 1860), znowelizowano m.in. art. 367 k.p.c. dotyczący składów sądów drugiej instancji, rozpoznających apelację; w tym zakresie ustawa ta weszła w życie 28 września 2023 r. (art. 1 pkt 16 w zw. z art. 40 i art. 32ust. 1 tej ustawy).

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas

nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Artykuł 458⁸ § 1 zdanie pierwsze k.p.c. posługuje się ogólnym pojęciem „w toku postępowania”, a zatem nie można go zawężyć do czasookresu, począwszy od momentu doręczenia pozwanemu odpisu pozwu (*lege non distinguente nec nostrum est distinguere*). Gdyby bowiem chodziło o stan od momentu doręczenia pozwanemu odpisu pozwu ustawodawca posłużyłby się taką terminologią jak przykładowo w art. 200 § 1 k.p.c., art. 192 k.p.c. W konsekwencji w toku postępowania na kanwie tego przepisu należy rozumieć wniesienie pozwu, które inicjuje postępowanie, a ponadto sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego został nadany bieg.

Wyegzekwowanie świadczenia na podstawie tytułu wykonawczego, w toku postępowania o pozbawienie tego tytułu wykonalności (roszczenie majątkowe niepieniężne) stanowi modelowy przykład zmiany okoliczności w rozumieniu art. 458⁸ § 1 zdanie drugie k.p.c., implikującej uprawnienie powoda (ze sprawy o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego) do dochodzenia zwrotu wyegzekwowanej należności, czyli równowartości przedmiotu sporu ze sprawy o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego. Oczywistym jest, że na gruncie art. 458⁸ § 1 k.p.c., w kontekście przesłanki równowartości, istotny jest zakres żądania o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego. W stanie faktycznym sprawy strona powodowa domagała się pozbawienia wykonalności w całości zaopatrzonych w klauzulę wykonalności wyroków Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 22 grudnia 2016 r., X GC 897/15 i Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 15 lutego 2021 r., I AGa 337/20. Na podstawie tych tytułów od strony powodowej została wyegzekwowana kwota 183 408,64 zł (GKm [...] – wyrok SO k. 70, 144, 146 i 148) i 13 584,20 zł (GKm [...] – wyrok SA k. 215-216). Okoliczność, że strona powodowa w pozwie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego wskazała wartość przedmiotu sporu, która nie była adekwatna do opisu zakresu żądania pozostaje bez znaczenia prawnego, gdyż Sąd *meriti* nie dokonał sprawdzenia wartości

przedmiotu sporu (o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego) i nadał bieg sprawie. Decydujące jednak znaczenie ma opisany w pozwie zakres żądania obejmujący wyroki Sądów obu instancji. Prawidłowe określenie wartości przedmiotu sporu w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego nie jest łatwe i w tej materii występują spory w judykaturze i doktrynie (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2024 r., II CSKP 811/22 i uzasadnienie zdania odrębnego).

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasądzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe powoda ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r. poz. 1964 ze zm.).

(E.C.)

[ał]

